

RAPOR SUNUMU

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE

DIŞ POLİTİKA

**SÜLEYMAN GÜDER
MURAT ÇEMREK
M. HÜSEYİN MERCAN**

∞∞∞

25 ŞUBAT 2020
10:00-12:00

GRAND CEVAHİR HOTEL
ŞİŞLİ / İSTANBUL

www.ilke.org.tr

[f](#) [t](#) [v](#) ilkevakfi

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

SUNUM AKIŐI

- Neden Geleceğin Türkiyesinde Dış Politika?
- Temel Parametreler ve Varsayımlar
- Dünya Siyasetinde Türkiye'nin Konumu
- Dış Politikada KarŐılaŐılan Zorluklar ve Meydan Okumalar
- Geleceğin Türkiyesinde Dış Politikayı Etkileyen Parametreler
- Niçin Yeni Bir Dış Politika Vizyonu?
- Yeni Dış Politikada Temel Sabiteler
- Geleceğin Türkiyesinde Dış Politika Vizyonu

NEDEN

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE

DIŞ POLİTİKA?

NEDEN GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DİŐ POLİTİKA?

- Türk dış politikasının (TDP) geçmiŐini ve bugününü analiz etmek ve geleceğe dair bir projeksiyon tutmak
- Türkiye'nin dış politikası için kapsamlı, tutarlı ve uygulanabilir bir analiz çerçevesi oluŐturmak
- Dış politika için gelecek vizyonu sunmak

RAPORUN HAZIRLANIŞ SÜRECİ

1. HAZIRLIK AŞAMASI

- 1 yılı aşkın süren araştırma ve veri toplama
- Onlarca uzmanın katılımıyla yapılan iki çalıştay (ortak akıl)
- 3 kişilik bir ekip

2. FARKLI İÇERİK ANLAYIŞI

- TDP'ye dair bir genel bir değerlendirme
- Cumhuriyet boyunca izlenen politikalar
- TDP'nin karşılaştığı eğilimlere, sorunlara ve temel parametrelere temas
- Dış politika yapımında çeşitlenen aktörler
- Yoğun normatif ve teorik tartışmalardan uzak değerlendirme, analiz ve öneriler

TEMEL PARAMETRELER VE VARSAYIMLAR

TEMEL PARAMETRELER

- Dış politika uzmanlık ve tecrübe gerektiren bir alandır.
- Dış politika çok boyutlu/katmanlı ve geniş çaplı bir perspektife muhtaçtır.
- Dış politika; sabır, rikkat ve dikkat gerektiren bir sanattır.
- Dış politikada “eşit egemenlik” soyut bir ilkedir.
- Dış politika yapımında etkileri açısından “iç-dış politika” ayrımı kesin ve katı bir ayrım değildir.
- Dış politika değerlendirilmelerinde “analiz seviyesi” belirleyicidir.
- Dış politika hızlı ve ekiple karar almayı gerektirir.
- Dış politika yapımı reel politik bir düzlemde değer temelli yapılmalıdır.

TEMEL VARSAYIMLAR

- ➔ Cumhuriyet dönemi dış politikası ile son dönem Osmanlı dış politikası arasında ciddi bir süreklilik vardır.
- ➔ Türkiye, küresel güç olmaya çalışan orta büyüklükte bölgesel bir güçtür.
- ➔ Soğuk Savaş sonrası Türkiye'nin hem kabuk hem de öz değiştirmesi evvelki "köprü ülke" söyleminden "merkez ülke" söylemine mümkün kılmıştır.
- ➔ TDP'de proaktif ve çok yönlü dış politikası gereği artan yumuşak güç unsurları ve kamu diplomasi enstrüman çeşitliliği ile STK'larla çeşitlenen çok aktörlük meselesi önem kazanmıştır.
- ➔ Türkiye bölgesel bir güç olmanın gereklerini yerine getirmede artan kararlılığa sahiptir.

DÜNYA SİYASETİNDE TÜRKİYE'NİN KONUMU

DÜNYA SİYASETİNDE TÜRKİYE’NİN KONUMU

Türkiye: Orta Büyüklükteki Bir Devlet

- ➔ **Uluslararası sistemin bir üyesi olarak Türkiye’nin dünya siyasetinde oynadığı rol**
 - Türkiye’nin konumu
 - Küresel güçlerle ilişkiler
- ➔ **Orta büyüklükteki bir devlet olarak Türkiye’nin kendine has konumu ve söylem gücü** (bölgesel güç)
- ➔ **Jeostratejik konumuyla temayüz etmiş “küresel güç olmaya çalışan” aktör** (küresel güç değil)
- ➔ **Mevcut dünya düzeninden hoşnut olmayan ülke**
- ➔ **Konumunu tayin etmede birtakım gerilimler ve zorluklar yaşaması** (yol ayrımında)

DIŞ POLİTİKADA KARŐILAŐILAN ZORLUKLAR VE MEYDAN OKUMALAR

DIŞ POLİTİKADA KARŐILAŐILAN ZORLUKLAR VE MEYDAN OKUMALAR

→ Uluslararası sistemin doğası ve bölgesel gelişmeler kaynaklı

- Uluslararası hukukun ve teamüllerin askıya alınması
- Arap Ayaklanmaları - Göç Dalgası (Bölgesel İstikrarsızlık)

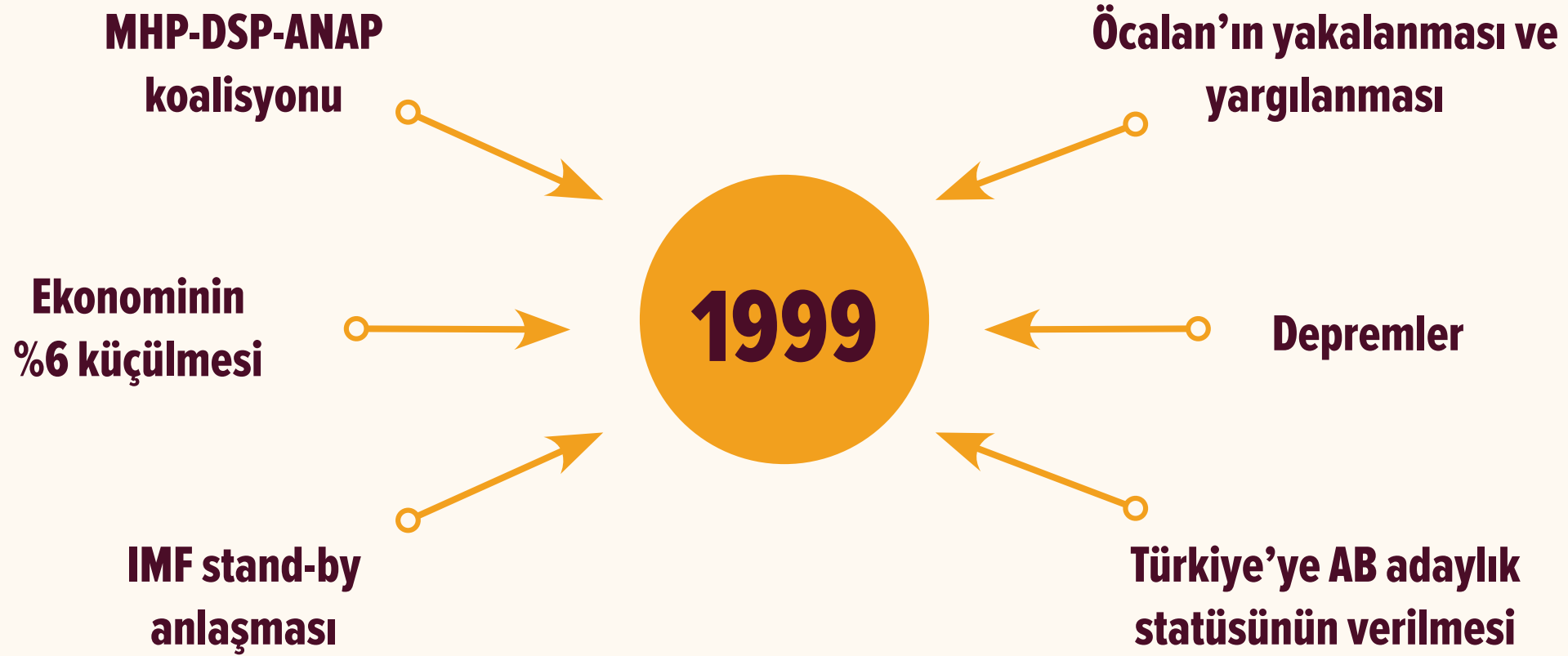
DIŞ POLİTİKADA KARŐILAŐILAN ZORLUKLAR VE MEYDAN OKUMALAR

→ **Dâhilî faktörler** (kronikleőmiő ve çözüme kavuőamamıő meseleler)

- **Siyasi İstikrar**
(Koalisyon Hükümetleri)
- **Ekonomik Kapasite ve İstikrar**
(Ekonomik Krizler)
- **Tehditlere Dayanma Gücü**
- **Koordinasyon ve Eş Güdüm**
(Çeşitlenen dış politika aktörleri)
- **Kronikleően ve Çözüme Kavuşamamıő Sorunlar**
(Güvenlik - Terör – Kıbrıs - 1915 Olayları)

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DİŐ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

2000'lerde Uluslararası Sistemin Değişen Yapısı ve Türkiye

- 11 Eylül Saldırıları
- ABD'nin Afganistan-Irak İşgalleri ve 1 Mart Tezkeresi
- 2008 Küresel Ekonomik Krizi
- Arap Ayaklanmaları ve Suriye Krizi

2000'lerde Uluslararası Sistemin Değişen Yapısı ve Türkiye

→ **Kırılma noktası: 1 Mart Tezkeresi**

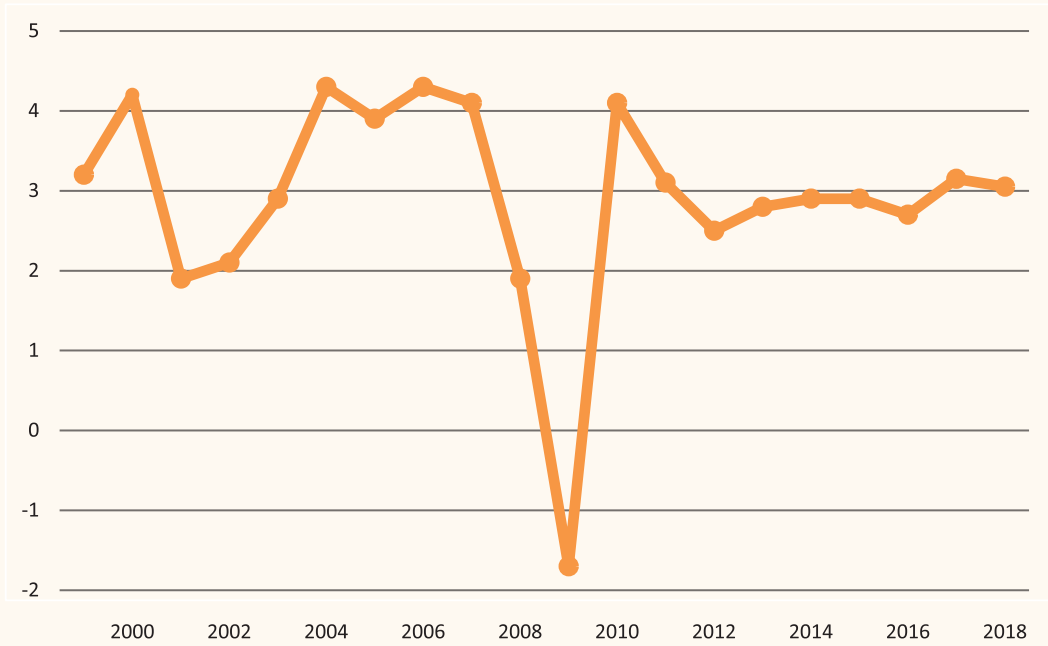
→ **11 Eylül Saldırıları & Afganistan-Irak İşgalleri & Tezkereler**

- Aktif bir dış politika kimliğine geçiş
- Arada kalmışlık
- “güvenilir müttefik” → “sorun çıkarıcı ülke”

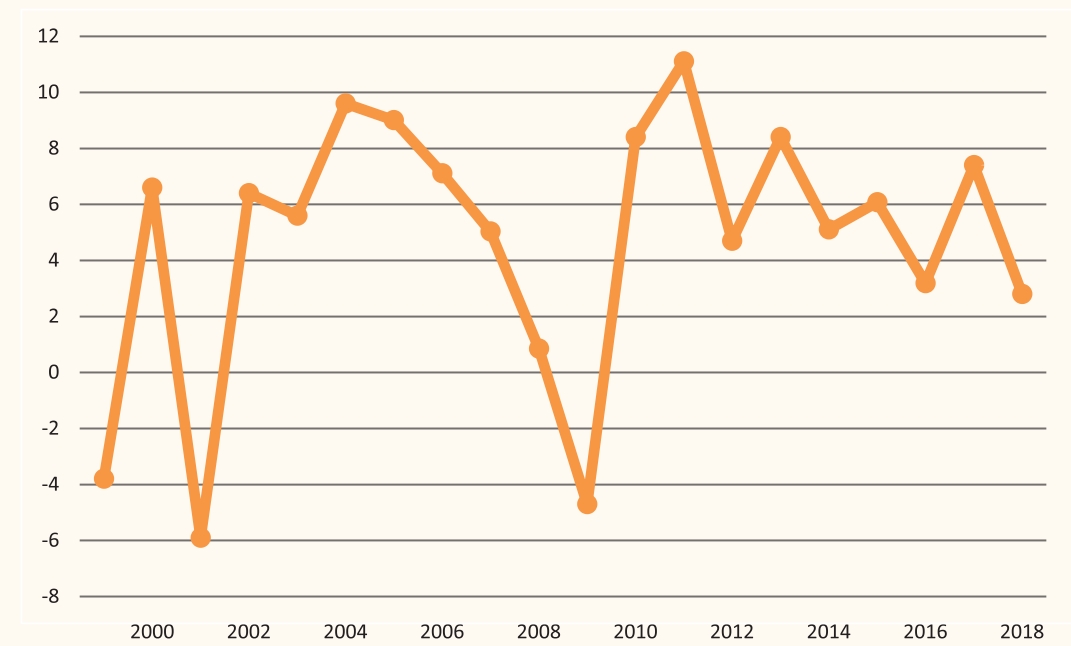
GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

2000'lerde Uluslararası Sistemin Değişen Yapısı ve Türkiye

2008 Küresel Ekonomik Krizi

Küresel Büyüme Oranları (%) (2000-2018)

Türkiye'nin Büyüme Oranları (%) (2000-2018)

2000'lerde Uluslararası Sistemin Değişen Yapısı ve Türkiye

ARAP AYAKLANMALARI VE SURİYE KRİZİ

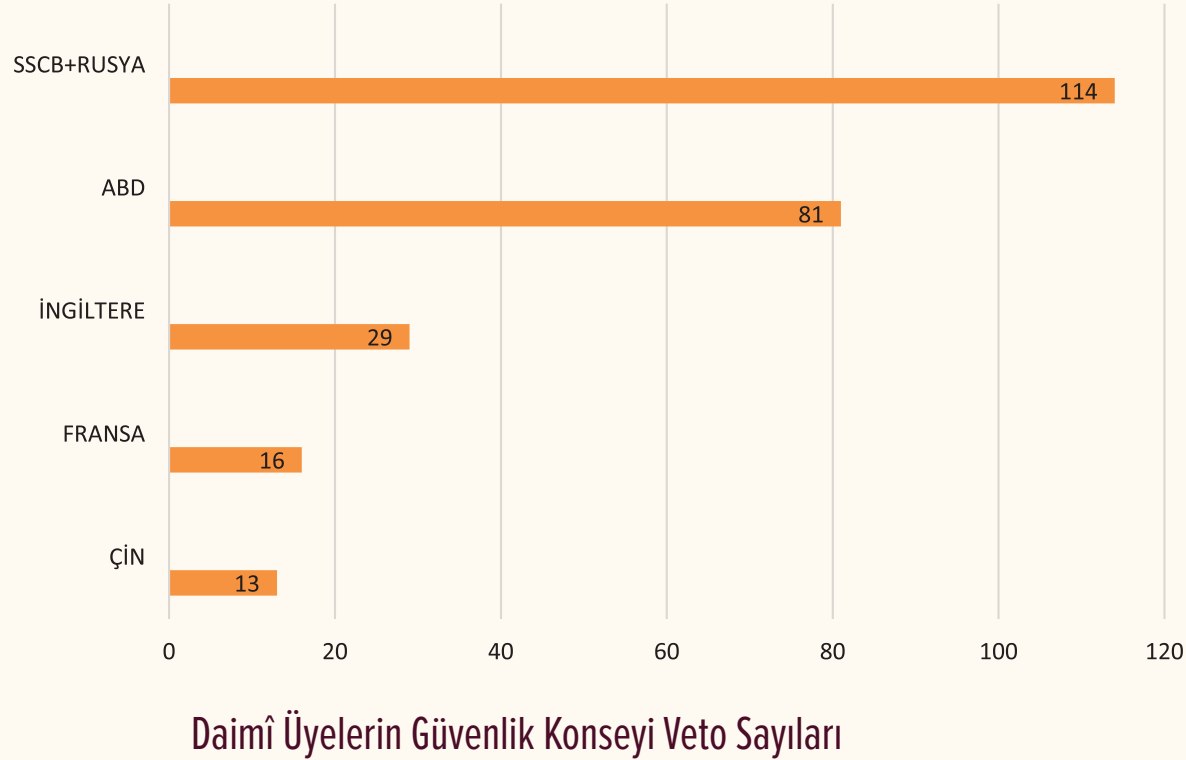
→ Arap Ayaklanmalarında Türkiye'nin prensipleri:

- Demokrasiye “kansız” geçiş
- Yabancı müdahalelerin olmaması
- Toprak bütünlüğünün korunması
- İkili ilişkilerin bozulmaması

→ Büyük göç dalgası: Yaklaşık 3.5 milyon Suriyeli

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

Yeni Düzen Arayışları ve BM'de Reform Tartışmaları

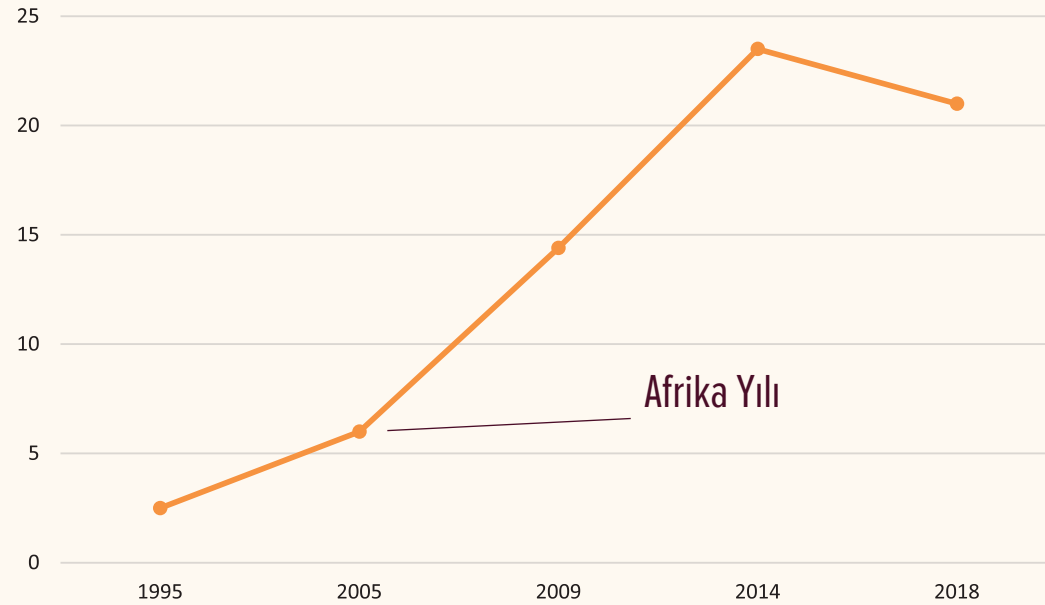

Türkiye'nin BM'de Reform Görüşleri

- Güvenlik Konseyi'nin demokratikleşmesi
- Daimi üyelerin veto hakkının kısıtlanması
- Adil Bölgesel Temsil
- Yeterli temsili sağlayan üye sayısı ve şeffaflık
- Konsey- Genel Kurul ilişkileri

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

Türkiye'nin Açılım Arayışları: Afrika ve Latin Amerika

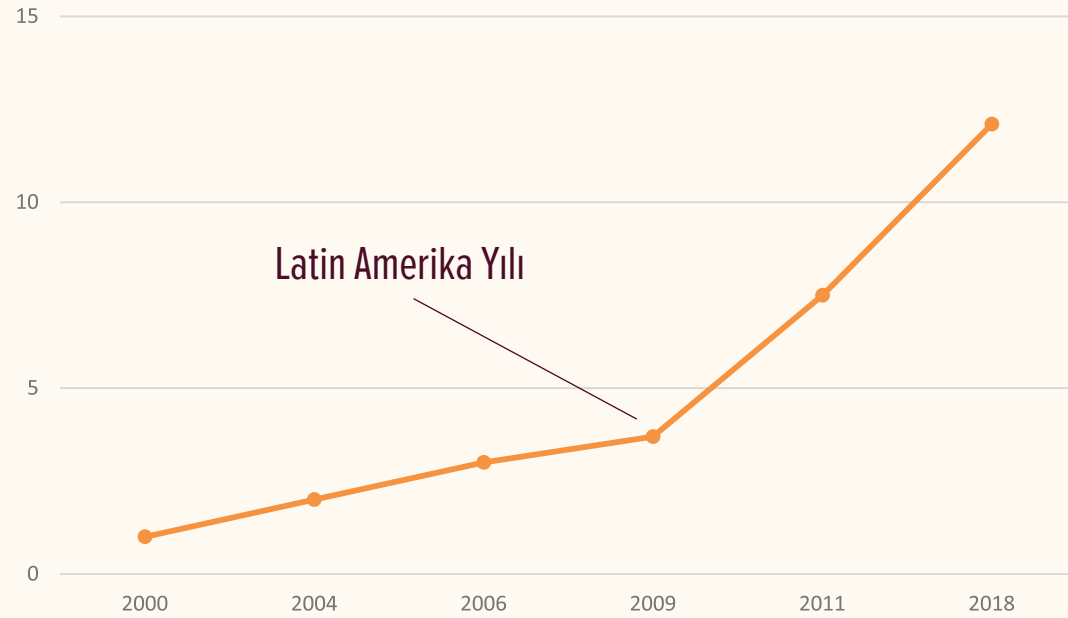

Yıllara Göre Türkiye-Afrika Ülkeleri Arası Dış Ticaret Hacmi

- Dünyada ABD, Çin, Fransa ve Rusya'dan sonra en çok dış temsilciliğe sahip beşinci ülke
- 41 büyükelçilikle Fransa'dan sonra kıtada en fazla büyükelçilik sahibi ülke

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

Türkiye'nin Açılım Arayışları: Afrika ve Latin Amerika

Yıllara Göre Türkiye-Latin Amerika Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret Hacmi

Türkiye'nin Latin Amerika'ya Diplomatik Ziyaretleri

Yıl	Ziyaret Düzeyi	Ziyareti Yapan	Ziyaret Edilen Ülkeler
1995	Cumhurbaşkanlığı	Süleyman Demirel	Arjantin, Brezilya, Şili
2015	Cumhurbaşkanlığı	Recep Tayyip Erdoğan	Meksika, Kolombiya, Şili
2016	Cumhurbaşkanlığı	Recep Tayyip Erdoğan	Şili, Peru, Ekvador
2017	Dışişleri Bakanlığı	Mevlüt Çavuşoğlu	Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti
2018	Cumhurbaşkanlığı	Recep Tayyip Erdoğan	Arjantin, Paraguay, Venezuela

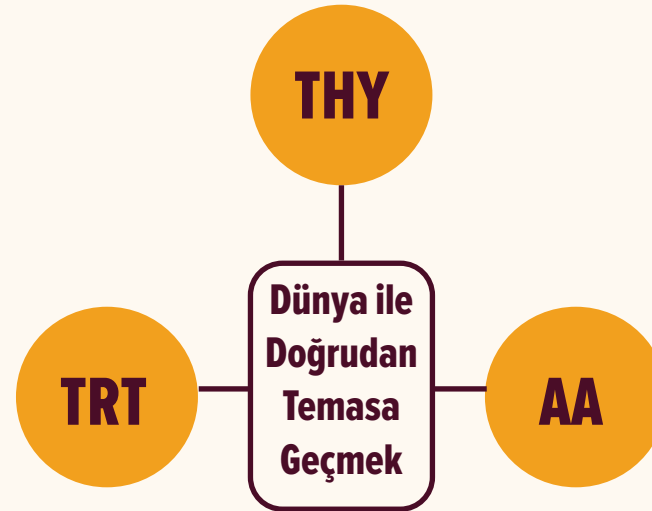
GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DİŐ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

**Karar Alma
Mekanizmasında
Yapısal Değişiklikler**

GELECEĞİN TÜRKİYESİNDE DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN PARAMETRELER

Dış Politika Yapımında Çeşitlenen Aktörler

NİÇİN YENİ BİR DIŞ POLİTİKA VİZYONU?

NIÇIN YENİ BİR DIŞ POLİTİKA VİZYONU?

- Küresel siyasette yaşanan köklü değişimler
- Türkiye'nin uluslararası ilişkilere yeni bir soluk getirme çabası
- Türkiye'yi uluslararası alanda temsil eden kurumların artışı
- Sistem değişikliği

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

ÇOK BOYUTLU-ÇOK AKTÖRLÜ DIŞ POLİTİKA

- Dünya siyasetinde köklü değişimlerin olduğu ve çok boyutlu bir uluslararası ilişkilerin varlığını gündemden güne artırdığı bir ortamda çok boyutlu-çok aktörlü diő politika felsefesinin devam ettirilmesi ve yeni stratejilerin geliştirilmesi güçlü bir diő politika için gereklidir.

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

DEĞER MERKEZLİ DIŞ POLİTİKA

- Türkiye'nin son yıllarda ahlaki normları merkeze alan dış politika söylem ve pratiğinin güçlendirilmesi ve ana sabite haline dönüşmesi, farklı bir uluslararası ilişkilerin imkânına dair kapı aralayacaktır.

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

YUMUŞAK GÜÇ-SERT GÜÇ DENGESİ

- ➔ Dış politikanın, yumuşak güç unsurlarını göz ardı etmeksizin ama yeri geldiğinde sert güce başvurmaktan imtina etmeyecek bir denge üzerine kurgulanması, derin ve güçlü dış politika stratejisi için elzemdir.

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

İNSANİ VE KALKINMACI DİPLOMASI

- İnsani diplomasi ve kalkınma yardımları Türkiye'nin küresel siyasetteki en başarılı alanlarından olduğundan AK Parti dönemiyle yerleşik hâle gelen insani diplomasi araçlarının mutlak surette yeni dış politika vizyonunun bir sabitesi hâline dönüşmesi gerekmektedir.

YENİ DIŞ POLİTİKADA TEMEL SABİTELER

SAVUNMA SANAYİSİ VE TEKNOLOJİDE BAĞIMLILIĞIN AZALTILMASI

- Türkiye gibi uluslararası ilişkilerin başat aktörlerinden olmak isteyen bir ülkenin son yıllardaki atılımları artırarak mutlak surette savunma sanayisini güçlendirmesi ve bağımsızlaştırması gerekmektedir

Geleceğin Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE’NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

- 1** Güçlü, etkili ve bağımsız bir dış politika için “büyük bir strateji” oluşturulmalı ve genel çerçevesi kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- 2** Batı yönelimli dış politika anlayışı çok yönlü bir yaklaşımla değiştirilmelidir. Türkiye’nin son yıllarda üstlendiği değer merkezli (ahlaki, insani, tarihi vb.) uluslararası politika söylemini destekleyecek uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- 3** “Dünya beşten büyüktür” söylemi ile şekillenen “yeni bir dünya sistemi” arayışını destekleyecek şekilde Çin, Hindistan, Rusya, İran ve Brezilya gibi ülkelerle güçlü ve kalıcı ilişkiler tesis edilmelidir.
- 4** Uygulanabilir ve geleceğe odaklı bir dış politika için rasyonel, öngörülebilir, kurumsal, pozitif ve katılımcı bir karar alma süreci işletilmelidir.
- 5** Dışişleri bakanlığının kurumsal yapısı ve insan kaynakları tüm boyutlarıyla çok boyutlu ve çok katmanlı bir dış politika yapım sürecine uygun hale getirilmelidir.
- 6** Temel politik süreçleri destekler mahiyette farklı diplomatik kanallar (ekonomik, kültürel, sivil) sürekli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmalıdır.
- 7** Bölgesel ve küresel çatışmalarda “sorun çözücü” ve “güvenilir ara bulucu” rolü pekiştirilmeli ve “kriz yönetimi” süreçleri geliştirilmelidir.
- 8** Türkiye, dış politika hedefini bölgesel bir güç olmaktan küresel bir güç olmaya dönüştürmelidir.
- 9** Türkiye, “yumuşak gücünü” “akıllı güce” dönüştürmelidir.
- 10** “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine” uygun olarak oluşturulan katılımlı karar alma modeli amaca yönelik olarak uygulanmalı ve kurumlar arasında “eş güdüm” sağlanmalıdır.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

1

Güçlü, etkili ve bağımsız bir dış politika için “büyük bir strateji” oluşturulmalı ve genel çerçevesi kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

2

Batı yönelimli dış politika anlayışı çok yönlü bir yaklaşımla değiştirilmelidir. Türkiye'nin son yıllarda üstlendiği değer merkezli (ahlaki, insani, tarihi vb.) uluslararası politika söylemini destekleyecek uygulamalar hayata geçirilmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

3

“Dünya beşten büyüktür” söylemi ile şekillenen “yeni bir dünya sistemi” arayışını destekleyecek şekilde Çin, Hindistan, Rusya, İran ve Brezilya gibi ülkelerle güçlü ve kalıcı ilişkiler tesis edilmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

4

Uygulanabilir ve geleceğe odaklı bir dış politika için rasyonel, öngörülebilir, kurumsal, pozitif ve katılımcı bir karar alma süreci işletilmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

5

Dışişleri bakanlığının kurumsal yapısı ve insan kaynakları tüm boyutlarıyla çok boyutlu ve çok katmanlı bir dış politika yapım sürecine uygun hale getirilmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

6

Temel politik süreçleri destekler mahiyette farklı diplomatik kanallar (ekonomik, kültürel, sivil) sürekli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmalıdır.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

7

Bölgesel ve küresel çatışmalarda “sorun çözücü” ve “güvenilir ara bulucu” rolü pekiştirilmeli ve “kriz yönetimi” süreçleri geliştirilmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

8

Türkiye, dış politika hedefini bölgesel bir güç olmaktan küresel bir güç olmaya dönüştürmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

9

Türkiye, “yumuşak gücünü” “akıllı güce” dönüştürmelidir.

Geleceğin
Türkiyesinde

DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU

10

“Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine” uygun olarak oluşturulan katılımlı karar alma modeli amaca yönelik olarak uygulanmalı ve kurumlar arasında “eş güdüm” sağlanmalıdır.

TEŐEKKÜR EDERİZ

SÜLEYMAN GÜDER
MURAT ÇEMREK
M. HÜSEYİN MERCAN